

BRASYLS

Schuyt - Practien /

Gehouden tusschen een Officier,
een Domine, en een Coopman, noopende den
Staet van Brasyl: Mede hoe de Officieren en Sol-
daten tegenwoordich aldaer ghetraecteert werden,
en hoe men placht te leven ten tyde doen de Por-
togysen noch onder het onverdraeghlyck Iock
der Hollanderen saten.

Dit door een onpartydich toe-hoorder ghean-
noteert.

Ghedruckt inde West-Indische Kamer by Maerten,
Daer het gelt soo lustich klinckt alser zijn Aep-staerten.

Anno 1649.

Domine. Mijn Heer / ten tyde doen ick daer was en had noch Officier noch Soldaet te klagghen / want wy alles wat ons hart lusten doen uyt het Landt konden bekomen.

Coopman. Gelieft ny te excuseren / mijn Heer / dat ick so ignorantelijck vzaech / waer by mach het toe komen / ofte waer aen sehort het dat het de Compagnie nu soo tegen gaet / en 't schijnt datter voor de Compagnie geen geluck meer voor handen is ; 't welck ick ten hoochsten beklaech / alsoo ick al mede grootelicks gheintresseers ben / en garen soude hoorzen en sien dat het beyde de Compagnie en al haere dienaers wel ginghe.

Officier. Ick twijffel niet Monsieur ofte wy sagent al te samen garen / maer het is ter contrarie soo slecht / dat mijns dunckens de Compagnie qualijck te helpen is ; daer de Bewinthebbers selfs oorsaeck van sijn (die sulcken grooten macht op soo swacken SCHOP gestelt hebben) en haer Officieren en Soldaten soo schandelijck laten tracteeren / dat het qualicken te verhalen is.

Domine. Ick ben mede van die opinie / en mijns oordeels onse Bewinthebbers hebben haer gheweldich versien / dat sy niet gheaccepteert hebben die goede conditie welke ons vanden Ambassadeur van Portegaël ghepresenteert wierden / soo wel voor als nae dat onse bloot vertroocken was / anno 1647. als anno 1648. maer men wilde doen alles hebben / en al wat den Ambassadeur ons presenteerde / hoe wel wy wel wisten dat het meer als ghenoech was / soo konden wy ofte wilde wy 't selve niet aen neemen / voor en al eer wy hoorden wat onse macht soude uyt gherecht hebben / want om de waerheyt te segghen / noyt sulcken bloot en van alles soo wel versien uyt dese Vanden is ghevaren / en ick kan niet gheloben dat al wilde men weder sulcken bloot uyt rusten / dat het niet mogelijk soude sijn om soo veel frapē Officieren en Soldaten weder by een te kryghen: alsoo wy doen ter tijt 72 Compagnie reduceerden hier te Lande / met welke Officieren en Soldaten

ten wy doen ter tijt onse Vloot sochtere te completeren / en beneffens soo liet men niet open Trommel-Flach door het gantsche Landt werben / maer dit alles konde het niet doen / maer wy sijn genootsaeckt gheweest tot de Completacie vande selve Vloot te moeten pressen 7 Soldaten upt yder Compagnie, in dienst sijnde van dese Landen; en hoe soude het ons nu moghelijck sijn sulcken machtighen Vloot weder upt te rusten / ter wplen wy in so korten tijt tot tweemaal sulcke groote nederlaghe hebben ghehadt / 't welck niet alleen onder de Soldaten / maer selfs onder de Officieren sulcken schrick heeft ghemaect / dat de principale Officieren en Raden selfs sijn t huys ghekomen / die ick ghelooft niet sullen soecken weder derwaerts te gaen.

Coopman. Vrienden naer dat ick upt V. L. discours verstaen / soo ist geen plesierighe reys voor de Officieren noch Soldaten / en voor de Compagnie ist qualijck te redresseren / die groote macht alreets versmolten / wat soude de Compagnie ofte de participanten lusten om weder sulcke groote onkosten te doen / allert geen hoop is om het Landt weder te winnen / en ghelijck ghy seght dat Officier en Soldaet daer soo qualijck ghetracteert werden / wie salder weder naer toe willen.

Officier. Siet daer vrienden ick heb een lijst gemaect hoe den Officier en Soldaet aldaer ghetracteert wort / die kont ghy lesen / en voor mijn die lust hebben om daer naer toe te gaen sullen haer daer naer kunnen reguleeren / en of schoor de Bewinthebbers ofte veele meenen dat de Compagnie so lichtelijck te herstellen is / en dat het Landt van Brasijl soo ghemackelijck weder te winnen soude sijn / maer mijns oordeels ick sie daer geen raedt toe / maer om noch veel dupfenden van Soldaten om den hals te helpen / en noch veel tonnen gouts te consumereen sonder eenighe vruchten daer van te trecken / dat soumen kunnen doen / maer ick wenschte wel dat eenige die het redres so licht voor staen / selfs eens wilde daer heenen baren om oculare inspectie te neemen van 't werck / ick ghe-

loof datten sy Colonel vanden Branden sijn sreckte kryghen souden.

Lyste der Tractementen vande Officieren en Soldaten in Brasiliën, wat Officier en Soldaet alle weecken tot kost- gelt wert ghegeven, en wat een Officier en Soldaet ter Maendt te goet kan houden.

Capiteyns magie/ en vooz sijn Jongen _____ 106
 kost-gelt alle vier weecken _____ 48

t' saemen 154.

Gaet af alle 4 weecken t welck een Capiteyn ghegeven woort aldus in Brasiliës gelt 16 stu. vooz een gulden per weeck _____ 6 - 0
 Noch aen Dibzes wpt het Mage sijn _____ 6 - 0

ter Weeck t' saemen 12.

t Welck alle 4 weecken bedzaecht Brasiliës gelt 48 gul.

Dese 48 guld. Brasiliës gelt maechen Hollands gelt _____ 38 - 8.
 Soo dat hy alle maenden te kost ontfanght Brasiliës gelt 12 g. Hol. - 9 - 12
 Hy behoorde te ontfangen Brasiliës gelt _____ 60 g. Hol. _____ 48 - 0

Soo den Capiteyn die sijn biljet van dibzes wil verkopen/ t sy den Burger ofte Winckelier/ kan ten hooghsen maer 4 gul. 10 stu. vooz sijn 6 gul. luygen/ soo dat hy noch 6 gul. ter maent verliest/ soo ontfanght hy ter maent vooz kost-gelt _____ 42 g. Hol. 33 - 18.
 Soo dat hy ter maent verliest aen sijn kost-gelt Brazi. 18 g. Hol. 14 - 2.

60 g. Hol. 48 - 0

Daer moet een Capiteyn een maent van leben / t welck nochtrans weynich ghenoech is om een weeck eerlijck van te leben / alsoo alles viermael soo dier is als hier te Lande / en ick sal t von blaerlijck den wyfen wat een Capiteyn ter maent van nooden heeft op t minste.

Vooz Kamer huyz ter maent _____ 12 g.
 Vooz wassen van sijn linnen ter maent _____ 8 g.
 Vooz sijn Caessel _____ 40 g.
 Vooz extraordnaris een kanne Wjns ofte Bier des daeghs/ a 24 stu. en 28. stu. de kan _____ 40 g.

Dit is op t minste Brazi. gelt _____ 100 g. Hol. 80 g.
 Soo dat ick wil segghen / dat soo een Capiteyn konde alle maenden sijn tracte-

tractement met zijn kost-gelt ontfanghen / daer soude overschieten Brasilijs - gelt 54 g. Holl. 43 - 4.

154 g. Holl. 123 - 4.
 Soo sou hy te kost ontfangen naer Hollands gelt 30 - 16

154 - 0
 Dan doch de Compagnie is luyfer / en weet haer wissijt hier beter mede te doen / want als een Officier berlegghen is / en met dit slypne kost gelt niet toe en kan / en gherootsaecht wort hy Requeste te moeten versoeken een maent tractement ofte twee te moeghen sichten / t welck hem per courtosie wert toeghesaen / doch sonder gelt te geben / soo wert hem gheordonneert sich te addresseren aen den Commissarius vande Stuck-goederen / die zijn les van luyten kan om een Officier in sulcken ghelegentheyt t vel ober het haest te haelen / en hem dan de Stuck-goederen soo buer aen te reetkenen / dat den Officier die sonder groote schade niet kan gijjt werden : Soo dat hy dan ontfanght vooren maent tractement in Stuck-goederen naer Brasilijs gelt

106. Holl. 84 - 16.
 Soo verliest hy aen Hollands gelt 21 - 4.

106 f saemen
 Nu soo hy dese Goederen wil verhoopen / en tot gelt soecht te maechen / soo sal hy ten minsten een vierde part moeten verliesen / dan sal hy onttrent behouden Brasilijs gelt 70. g. Hol. 56 -

Nu ontfanght hy ter maent voer kost-gelt Brasi. 42. g. Hol. 33 - 18.
 Rae dat het soo behoert is / behout hy voer een

maent tractement en kost-gelt Brasilijs 112. g. Hol. 89 - 18.

In plaets dat een Capiteyn sal ontfanghen voer zijn tractement en kost-gelt ter maent Hollands gelt 154

En ontfanght hy niet meer als 89 -- 18.
 Soo verliest hy ter maent Hollands gelt 64 -- 2:

154. f saemen
 Voer dese 154 guldb. Hollands gelt / behoorden hy te ontfanghen Brasilijs gelt 192 16.

En hy ontfanght niet meer als 112

Soo verliest hy Brasilijs gelt 80 10.
 Ende alsoo op t minste ter maent van luyden heeft toe veelijck onderhout Brasilijs gelt 100.

En hy verliest ter maent voer dese fraude Brasilijs gelt 80 - 10.
 Soo sonder te maent overschieten Brasilijs gelt 12 Holl. 9 12:

192 - 10.

Merr

Men mach wel naer Braslie varen om rijk te werden / die dese fabeur ghenieten en hebbent haer niet te beklaghen / hoe de Luytenants en Vondrichs / ende rest vande Inferior Officieren ghetracteert werden / kunnen upt de voorgaende Reekeningh wel afmeten / ten is nu geen tijt voor een Militaer om daer rijk te werden / alleen voor de Hooge Raden en haer aenhanck / dat weet Colonel vanden Brande oock wel / daerom hout hy soo hart aen om die plaets te moghen bekleeden / sookan hijt prijckel vande Gararapes schouwen ; en sal dan metter tijt deschrick quijt werden / en sijn voorzighetoleur weder kryghen / want alle die met de Braslische Landstiecken hier te Lande komen / en konnen hier niet ghenesen werden / ten sy dat sy weder daer naer toe gaen / gelyck icker veele ghekent hebbe / die hier ginghen quynen sonder te konnen ghenesen werden / die soo haest sy daer te Lande quamen weder fris en ghesont wierden / 't welck ick oock den Colonel vanden Brande raden soude / om soo op 't spoedichste te moghen tot boorige gesontheyt te gheraecken / Probatum est.

Den armen Soldaet komt het meest op aen / die in plaets van 8 gulden te goedt te houden / maer 3 guld. 10 stu. op't hoochste te goedt houdt ter maent :
 Cerstelijck men beloofst een Soldaet vooz gagie ter maent ——— 8.
 En noch vooz kost-gelt ter maent ——— 5.

t' saemen 13 gul.

Soo langhe als hy op 't Schip is om derwaerts te haeren soo heeft hy de kost / en kan zyn 8 guld. te goet houden ter maent / maer soo haest en is hy niet ghelandt ofte hy moet andere manieren leeren / want de kock en schaft nu niet meer / elck moet nu sijn eyghen potjen koochen / en men geeft elck Soldaet zyn eygen Kantsoen / ende dat op dese volgende wyse ;

4 pont Broot tot 3 stu. per pont.	—————	stu.	12.
1 en een half pont Dleys ofte Speck	6 stu.	stu.	9.
1 kame Bozt ofte Erten tot	—————	stu.	4.
1 pont Stock-bits tot	—————	stu.	5
Een mitsjen Olie	—————	stu.	4.
Half pintje Azijn	—————	stu.	4.
Noch aen Gelt	—————	stu.	5.

Somtwylen

Somkooplen woorter oock Spaensche Wijn/ ofte Brandelwyn/ ofte Fransche Wijn tot rantsoen ghegheben / soo dat het Soldaten rantsoen ghemeenelijck ter weerk bedraecht 43 stu. ter maent _____ 8 -- 12.
 Nu woort hem alle maanden af-getrocken vooz zijn geweer/ Predicanten/ Barbiers/ en andere beswaernisse/ ten minsten _____ 0 -- 18.

Soo woort hy ter maent belast _____ 9 -- 10.
 Behout bande 13 guld. over _____ 3 -- 10.

t'saemen 13. _____

En van dit arme Rantsoen woort de Soldaet noch bestolen/ behalven van 't gelt en broot (dat Godt betert weynich is) want hy met die 5 stupbers Brasilies gelt / 't welck 4 stupbers Hollands is / niet meer mede koopen kan als hier te Lande met 5 oortjens / want 't minste dat hy wil koopen / 't sy een Toebachs-pijp / ofte wat het is / daer moet hy een Hollandse stupber vooz gheben / en soo hy Mostert van doen hadt tot sijn Vleys ofte Speck / soo kan hy qualijck vooz een stupber soo veel kuyghen / als hier vooz een Duyt / dan hy heeft het weynich van doen / want als sijn Vleys ghehoecht is soudet een Kackerlack wel mede wech loopen / o dat yder wist wat een ellendich loven een Soldaet in Brasijl leijt! ten is niet upt te drucken/ ick hebber soo minich Soldaet hoozer wenschen / och die int Cass-hups mocht sitten te water en te broode in Hollandt! hoe ghelukkig sou hy sijn/ hoe menich heb icker op straet ellendich sien legghen / die qualijck upt haer eyghen dreck houden kuyghen! en die ellendighen hadden noch een schijck voort Cass-hups / want al die men na het Cass-hups bracht / worden gheveker als begraven / een Soldaet die in Brasijl int Cass-hups steck gheleghen heeft / en hier weder komt / die machmen wel een Roode letter inde Almadack geben/ en hy mach dencken dat hy upt het Daghebier verlost is / soude ick al het bedrych aen geteyckent hebben / ick had wel een Riem Pampier van doen ghehad/ en mijn docht het omodich / want men het daghelijck hier ghenoech siet/ hoe Officier en Soldaet die t' hups komen van d'een nae d' ander gefonden wert om sijn betalinghe / de Staten sendense aen de Kamers / de Kamers sendense weder nae de Staten / van sijn de Reeckeninghe niet te verstaen / ofte altyt schozter wat aen/ en men beswaert de Reeckeninghe niet 't gene de luyden noyt gesien ofte ghehadt hebben / en trecken de luyden vooz haer kost gelt op de t' hups reys 63 gulden af / en t' hups komende wyzen sy geen gage / hoozt eens de klachten der Weduwen die t' hups ghekonten sijn / en haer Mannen in de Compagnie dienst verlozen hebben / eenighe hebben moeten 't gelt bedelen om haer Passagie te betalen / jae veele kommen upt het Landt niet komen dooz ghebreck/ al souden de luyden van honger op straet sterben niet haer kinderen/ ten sy dat sy haer vyacht eerst betalen aenden Hooge Raden / en konnen sy upt Landt niet/ jae ick hebse ghelient die genoech te goet hadden aende Compagnie. die tot de begraefenisse van haer mans niet een duynt konden kuyghen / soo datten sy haer klederen hebben moeten verkoopen/ om haer mans te laten begraven.

Want de Kerck-meesters willen eerst betaelt sijn eerste de gront laten bree-

ken / en soje inde Kerck een graet saet opvaren / salje 60 gulde moeten geben / op 't Kerck-hof 30 gulde. ; die dit niet kunnen betalen worden op 't strant begraven by 't Gast-huus / daer der menich waer(eer hy kout is) moet inghestop / dat haer Godt vergeben wil.

Coopman. Hoe is daer soo gheschiet. / Godt bereyde my dat ick Spaens spreek / de Dymel mach vooz Officier / ofte vooz Soldaet nae Bratyl varen / nochtans ist vooz desen beide vooz een Officier en Soldaet daer goet geboest / ick hebber veele ghekent over 10 a 12 Jaeren / en noch korter gheleeden / die hys quamen / en al by groote keeckeninge aende Compagnie te goede hadden / en brachten noch al veel silberwerck en Juweelen / en ghest mede / en mi soo ghy seght. Ick niet als aringde te halen / dan ick hebber daer dat Colonel vanden Brande mede al veel soo 't hys ghesonden heeft / en groot goet mede ghebracht heeft / en ick heb myn segghen dat hy heimelijch syn Ancker ghelicht heeft / en is sonder consent dew ghegagn / is dat waar ?

Domine. Dat is niet want datter Officiere en Soldaten van daen ghekomen sijn die veel goeds mede ghebracht hebben / want het Landt van Brasiliën / ofte de Portogysen waren soo rijk dat de ghemeene man sijn silbere Sevftore daghelijck ghebruichten / en Distolletten en ander gont soo planteyt / dat een stuck van achten min als een schellinge hier gheacht wierdt / en doen waren de Portogysen by ons geacht ghelijck de kinderen Israels by Pharao / wy wisten niet hoe wy de Portogysen genouch konde plagen / en wy maecten niet meer werck vande Portogysen / als de Turcken maecken vande ghevangene Christenen / niet dat wyse verhochten / maer sy waren genouch onse slaven / doen waren wy meester van 't Landt / dat doen Officier en Soldaet prospererend was niet te verwonderen / want de Portogys niet seggen konde dat pers sijn eygen was / Gas sijn leuen selfs niet / noch sijn Vrouw / noch dochters / noch sijn bee / Kalkonen / Hoenders / ofte wat om ofte onrent sijn plantagie was / veekende den Officier en Soldaet als haer eyghen / doch de Hooge Staden hadden mede haer vrachtijcken / want de Molens qualijck soo veel supcher en konde malen / als de Portogysen van doen hadden om de Hooge Staden haer aenhangh te contenteren / om van tijt tot tijt niet oberballen te werden / soo dat de Portogysen doen onse slaven waren / en haer goet maer als ter leen besaten / en niet langer als het ons gheliefde / ofte tot dat wy eenich discontentement naemen ; doen leefde ons volck in alle wellust en oberdaet / niet weetende waer mede men wilde te vreden sijn / maer de Portogysen die moesten haer naeu behelpen / met Bacheljau / Sardijn / Krap / ofte Camerou / als wy met het beste ons qualijcken konden verghenoeghen / so dat de Portogysen ons Jock by swaerder gemaecht wierdt / als het Spaensche Jock ons opt gheleest is / en veele andere dingen meer. Vanden Branden sijn gelegentheyt is my onbekent.

Coopman. Onder Correctie Domine dat ick in you reden val / hoe wat kondemen de luyden meer op leggen / als sy het al tot haer wil en gebuyck hadden / ghelijck ghy seght / en waren sy dan noch niet te vergenoeghen / so geeft het mijn geen wonder / dat de Portogysen de wapenen inde hande ghenomen hebben / om haer selven van soo swaeren Jock te ontlaffen / wat hebben

hebben wy ghedaen om t'ijde van Drey Maer. Die vyfde maer het thiende /
en hebben wy dat niet de wapenen niet gherecht tot deser huydighen dach /
al hoe wel de Koninck van Spangien onse Soubereyne Koninck was / daer
en teghens de Portogysen by ons maer gheconquesteert waren / en soo ghe-
opzeffert ghelijck haben / en niets in eygendom niet rust te konnen besit-
ten / ghelijck ghy seght / wie ofte wat narre soude 't selve niet doen / 't gene
de Portogysen ghedaen hebben / hoe kondemen de Luyden meer plaghen/
ofte trammiseren.

Officier. Jae doch de Officieren en Soldaten hadden wonderlijcke prach-
tijcken om de Portogysen te plaghen / als wy verschien 't gene onredelijck
was vanden Portogijs, 't sy om sijn Doen ofte Dochter tot ons vermaeck te
ghebruycken / en als ons dat ghehoert wert / soo wisten wy door de bene-
ofte andere middel de Portogijs voer een trapdoor te verklaren / sijn huys te
plonderen / ende te verdestrueren alles wat hy hadde / soo dat de Portogijs
moete bluchten / en wel dat hy het leven daer af bracht / sonder sijn selfs te
konnen ofte te duwen konnen puggeren / en noch andere prachtijcken / en
dat ghy Monseur gehoort hebt dat Colonel vanden Brande veel goets 't huys
ghesonden / en mede ghebracht heeft / dat kan niet wundert sijn / hy heeft
lustich ghenegotieert niet supcher/en ferntie / en dat hy sonder af-
schept werch ghegaen is / kan hy niet beteren / want hy vande Heer te waert ghebruy-
t is / en hy sal de Scaten wel een praetsen wijs maachen / soo sy 't maer ghe-
loben willen / die eerste van Valet, en hy heeft oock veel goet geerft van
sijn Officieren van sijn Regiment / al waer hem niet by testament gemaecht/
soo kan een Colonel rijk werden.

Coopman. Maer ick bid u mijn Heer ghelieft my eens te seggen wat daer
van is / hier heeft men ons alijt wijs gemaecht dat de Portogysen soo qua-
lijck niet ons Dolck gheleest hebben / en ons Dolck soo ghetrammiseret heb-
ben / en nae dat ick van D. L. verhae / soo hebben ons dolck 't selfs gedaen /
en de Portogysen ghedwonghen tot de weer-waech / en hoe kondemen de
Luyden voer verraders verklaren / ofte plonderen / ofte doer bluchten / son-
der haer selven te duwen puggeren / wat wasser noch steeft noch Justicie
int Landt / als de Officieren dat mochten doen / soo waer geen kunst rijk
te werden.

Officier. Jae daer was wel Justicie int Landt / maer was soo blind als
een molock / en konde niet sien / noch vatten / was alleen voer de onghes-
luchtighe : nu als wy een Portogijs wilde plonderen van alles wat hy hadde/
soo namen wy een van sijn Negeros die wy sijn les leerde / met belofte van
hem by te maachen / ofte eenighe andere perswasie / en dan konterseyte wy
de Signior sijn handt / en schreben dan eenich verract aen sijn naeste vrienden/
ofte pers dat mochte strecken tot naedeel van onse Regeringe / en dan interci-
pieerde wy de Negero op de wech / die dan niet een kleyn dreygement swoor
dat sijn Signior hem die selfs hadde ghegheben / en dat wisten wy van soo
te besteecken / dat het gerucht de Signior ter dozen quam / dat hy juist soo veel
rijs had om het te ontbluchten / want al hoe wel hy sijn selfs by kende / en
ganst onschuldich was / soo wist hy wel dat so hy sijn selfs ter puze wilde
stellen / dat hy een doot man was / want wy hadden ons Dolck alijt ghe-
reede

weet / die om een bekling sonder gheslooten hebben / dat het vercken goetich
was / die was ghemeyn / ofte wy hadden een ander praetijck / 't welck
niet beter was / wy sieten eenich gheueer heymelijck door ons eyghen volck
inde Portogijs sijn huys berbergen / 't sy een Dier-Koer / Disool / degghen /
ofte eenich ander wapenen 't welck wy dan niet weynich seckens haest wi-
sten te binden / en dan wasser niet dat de Portogijs konde excuseeren van ver-
raet / want de Portogysen mochten niet soo veel als een pomaert in haer hu-
sen hebben / ofte dat gheueer ghenoecht wiert : ofte sy was een verraden /
en alles wat sy hadde wiert tot buyt gheghebet / ofte gheconfisqueert ; ja
de Portogijse weduwen alse rijck waren / soo waren de Officieren en Sol-
daten haer erfghenamen / by lewendige lyve / door de eenre ofte andere praet-
ijck wisten wy haer te plonderen / en wy konden dat punt op 't naeuwe te ere-
tuteeren / alsoo het door den Officier / Soldaer / en Piskaer / seer profytelijck
was / maer nu valter niets / noch hoer d' eenre / noch hoer d' ander / als
grootre ellende sonder ophouden.

Domine. Ten is niet te verwonderen / en ick heb het altyt ghebreest dat
het soo gaen soude / als ick oberdencke de grootre oberdaet en wellusten / daer
ons volck in gheleest hebben / soo ist niet te verwonderen dat Godt haer ghe-
straf heeft : als ick ghedenck aen die grootre massacre die ons volck hebben
ghedaen in dat Landt / sijn grouwelijck / nae datmen de luyden 6 a 7. weer-
ken ghebanghen ghehadt heeft tusschen 60 a 70 personen / brenghenise alle
te ghelijck int bos / en laten se vande Cappovers op 't grouwelijck vermoor-
den / sonder de luyden te condemnieren / ofte de doot aen te segghen / wy
dat sy haer tot sterben hadden mogen bereyden / maer ter contrarie / maecht-
men de luyden wijs datmen se by soude stellen / en aen haer eyghen plaetse in
salvo souden conuoperen / met sulche action hebben wy de rechtbaerdighe
straffe Godes op onsen hals ghehaelt :

't welck nu driyenden van onnosse Soldaten moeten ontgelden / doch
Godes straffe sijn rechtbaerdich.

Coopman. Domine dat de luyden niet en wisten dat wy het patria / ofte
de Compagnie wel toe ghedaen waren / sy mochten dencken dat wy vande
Portogysen ghehuert waren / om des Compagnie ongeluck te propheteren /
dan alsoo wy de waerheyt seggen / en niet anders praten als het gene de we-
relt meer als te veel bekent is / soo moet ick dit niet bergeten / 't is haer Hooghe
Moog : oock wel bekent / de dagelijcke klachten der weduwen vande ghe-
diebe Officieren / hoe Godloos sy die haere keeckeninghen beswaert hebben /
en mijn Heer Schaedt sal 't selfs bekennen / want hem niet een keeckeninge
ter handt komt ofte sy winter fouten aen / en datse eens hoozden wat solacie-
ment de Weduwen daer kryghen / 't sou pon de haeren doen ober endt rpsen /
en alsoo ick al by wat diep aende Compagnie gheintresseert ben / soo hoop
ick dat alles noch ten besten komen sal / maer als ick het oberdenck dat ons
volck daer soo qualijck gheleest hebben / soo geeft het mijn geen wonder dat de
Compagnie geen beter succes heeft / ick wenschte wel dat de Bewinckebbers
de presentacien vanden Ambassadeur van Portogael hadden aengenomen / hoe
wel wy de selve kleyn gheacht hebben / ofte dat de Bewinckebbers nu een mid-
del wilde beaengen om het Landt van Brasijl of te staen / en aenden Koninck
ofte

ofte aende Brasiliſche Portogalen 't ſelbe wiſden verkoopen / op de beſte en
 proſpitielijſte conditien die men ſouden kunnen accorderen / 't ſou beyde goedt
 ſijn hoor ons volck dat noch daer is / en hoor de Participanten mede / ick
 ſou liever een half ey hebben als een ledighe ſchel / 't ſou licht meer importeren
 als nu de actien gelden / want ick ſie dat het een ongheneeffelijcke woude is /
 en dat al wat middelen van ghewelt wy aentwenden om dat Landt weder te
 winnen / te bergreens ſijn / ſoo dat het beter waet dat wy de Alliancie met Por-
 togael vaſt ſtelben / ſoo ſouden wy de Brasiliſche handel oock noch continuz-
 ren / door eenighe factoorz die wy tot Liſbona ſouden kunnen houden / en
 wy mochten hoopen / door een goede Negotie weder te winnen / 't geene wy
 door de quade Regeringe vande Bewinthebbers aende Compagnie verlorzen
 hadden / want wy de Portogaelſche handel niet kunnen miſſen / en de ghe-
 meente daer meer aenghelegghen is / als aende Weſt-Indiſche Compagnie / en wy
 mochten dencken dat wy van 't Dagebier verloſt waren / ofte ſoomen ſeggen
 mach van 't Brasiliſche Purgatorium.

Officier. Monsieur terwylen W. L. de mont van de hel het Purgatorium
 noemt / al hoe wel ick noyt hebbe kunnen gheloben datter een Cartia was /
 ſoo moet ick nochtans bekennen dat W. L. het de rechte naem gegheben hebt /
 want het heeft Hollandt wel ghedient tot een Purgatorium / niet alleen om het
 Landt te ſupieren van alder-hande gheboefte / maer ſelfs hoor de groote van
 't Landt / ſoo haest als sy haer Sonen ofte yemant van haer Maechtſchap
 hadden / die sy hier niet konden regeren / die gaf men datelijck een groote cha-
 rgie / ofte sy daer bequaem toe waren ofte niet / en men ſondtſe naer Braſijl
 ghelijck icker veele ghekent hebbe / en soude kunnen noemen / doch om redenen
 falſe verſtopghen / die niet als menſchen daer gheleest en gheregeert hebben /
 maer als een deel Dupbels / het is haer Hoogh Moog : genoegh bekent ge-
 maect / hoe de Hooge Raden daer gheleest hebben / en wat dieſe ſtucken en ti-
 rannie sy ober ons volck ghebuzpcht hebben / en hoe Godloos de Militia daer
 ons eyghen volck tracteert : ghelijck noch kortelijnghe den Capiteyn Lefebvre
 gheſchiet is / 't geene t' lange soude ballen te verhalen / men wiide den Capiteyn
 hanghen en billen / en men maectten de Gemeente wijs dat hy de eenighe
 oorſaek van 't verlies vande Batalie was / gehouden den 19 april 1648. maer
 de Capiteyn dede anders blycken / men verboodt alle Advocaten / Procureurs / en
 Notariſſen geen Den op 't pampier te ſetten / tot des Capiteyns defenſie / doch hy
 redder ſijn ſelfs daer luſtich den / ſoo datſe op 't leſt wel gewilt hadden dattu
 ſijt / noyt begonnen hadden / en konden hem niet een hair krencken / en is
 met vrye wil t' huys ghekomen / daer hy wijselijck aen dede / want anders
 ſoumen hem met Drias vriezen int belt ghesonden hebben / om haere God-
 loſe actie te bedecken / hier was vanden Branden Lucifer in dit werck / ten
 leſten onthielden sy de Capiteyn ſijn ſtucken / die hy tot ſijn defencie overgeghe-
 ven hadde / maer alſoo ick verſtaen hetbe dat hy Coppe Nutentijck ghehou-
 den heeft / ſoo soude ick hem raden die te laten drucken.

Op dat al de werelt doordelen mach het ongelijck hem aenghedaen / en wat
 redzes krijchmen hier ober by haer Hooch Moghende , niet met allen
 tot noch toe / maer ick vertrou dat haer Hoogh Moghende 't ſelbe noch eens
 ſullen te rechten examineren / op dat sulcke Godloſe tyrantie hier namaels
 moghen

moeghen dood ghekomen werden / ghelijck 't Proces van Monsieur de Vries, en andere meer.

Domine. Ick heb oock noyt Dagebier gheloost / maer dus doende sou ick wel gheloben dat Hollandt een Dagebier ghehadt heeft / niet om dat het sijn selfs daer dood van alle gheboefte heeft ghesupbert (die wy noch Godt beert meer als te veel hebben) maer 't heeft ons berooft van veele vrabe Officieren en Soldaten / en van een onghelooftelijke Rijckdom / en alles wat wy daer nu nae toe senden / 't sy goet ofte quaet / 't blijft al / soo dat het niet recht de Hel mach ghenoemt werden / en ick gheloof ghelijck ghy gheseght hebt / en 't is waer / de quade regeringhe is de eenige oorsaeck daer van / dat nu alles verlozen gaet / niet alleen de quade regheringhe in Brasijl: maer selfs hier te Lande vande Bewinthebbers, die malkanderen bedrooghen en bestoolen hebben / elck om het meeste / soo wie dat aende regeringhe van 't Dagebier konde gheraecken / hier te Lande van een Christen schier tot een Dupbel anderde / want soo haest wierde hy niet Bewinthebber, ofte hy was datelijck soo trots en hobaerdich / en hart-hartich / dat men hem qualijck konde sprecken / en het klagen der armen hem niet eens aen en troeck / 't welck Godt te klagen is / die ick hoop haer herten sal buygghen / op dat sy de noot der arme klaghende eens moghen te rechte helpen / daer ick Godt om sal bidden / ick weet noch heel wel hoe vanden Brande het aen Rio-grandó liet legghen / daer soo menich fraep Soldaet doot bleef / daer was hy de eenighe oorsaeck van / en op 't protokol van Graef Mauris staet hy dood een leugenaer gheregistreert / en willen de Zeeuwen van desen man een Saynt maerken / dat is niet wel moghelijck / want sijn bloode en hypocryte actien / de gemeine man te veel bekent sijn / dan ick sal hem laten dood 't geene hy is.

Coopman. Domine blijft het daer al datter komt / soo en ist niet raetsaem datmen pets daer weder naer toe sendt / waert dan niet best ghelijck ick gheseght hebbe / dat de Bewinthebbers resolveerde of te staen van Brasijl, en dat op soo goede conditien als men soude kommen accorderen / want soo de saeck dus lange blijft hangen / en datmen niet met de Portogysen, 't eene ofte het ander accoozt maecht / ofte datmen op 't spoedichste geen suffisant secour, derwaers en sendt / soo sullen de Portogysen, (ofte met geweld) 't selve Landt vermeesteren / ghelijck sy Angola ghedaen hebben / ofte ick vrees dat de Soldaten dood ghebreck en armoede sullen ghewootsaecht werden te doen ghelijck die van Sr. Thomé ghedaen hebben / 't welck groote schade soude sijn dood de Compagnie, en participanten / maer 't sou de Bewinthebbers dienen tot een excusie / alle dingghen dient niet gheseght. Ick heb mede verstaen dat tot Lisbona een Brasilische Compagnie is opgherecht / die seer machtrich is / en datse verboden hebben / dat geen Caravellen ofte barchen meer op Brasilie sullen varen / tot dien eynde sy gheresolveert hebben niet als met vlooten van 30 ofte meer ghemonteerde Schepen / alle haer Coopmanschappen derwaer te senden / die als dan de suykeren daer weder sullen laden / en buyten trojffel soo sullen die Scheepen / noch van des Koninckis Gallioenen gheconbopeert werden / met welcke vlooten sy bequaemelijck haer Soldaten en Coopmanschappen / jae alles wat sy willen sonder perijckel daer gins en weder sullen brenghen / en ick vrees datten sy haer soo wel te water als te Lande dan sullen meester maecken.

Officier

Officier. Monsieur daer en heb ick noyt van gehoord / soo dat waer is dat de Portogyle niet anders en sullen varen als met sulcke machtighe Blooten / soo en ist niet alleen met de Compagnie ghedaen / maer met onse Zeeusche Capers mede / die dan gock niet sullen op doen / maer ter contrarie sullen selfs groot perijckel loopen van ghenomen te worden / ick danck Godt dat ick in 't patria ben / en had ick mijn gelt vande Compagnie ick souse bedanken / dan ick sal mijn betalinge soo wel kuyghen als vanden Brande die sonder reetkeninge t' huys ghekomen is / ofte consent / en ick heb verstaen dat hy op sijn Italiaens twee Babies hout / die alse quaet van hem hoozen sprecken / t' volck datelyck willen den hals breecken / maer ick hoop dat hy en sijn Babies lustich haer loon sullen kuyghen / ick kender al eenige soose maer hem niet sijn Babies konnen niet ghelegentheyt aentreffen / hem een dachbaert belooft hebben / en dan mach hij t' Hof gaen klagen / en daer is den ducker Breeckebelt dien langen guyt / die duchte dat Capteyn Lefebure gehangen was / doch dat was nae een Copie van seckere brief dooz vanden Brande ghesonden / aenden verloopen dieffsche sijn Notaris Laporte, was ick als Capteyn Lefebure hoe hou icksse de hoozens korten / doch verzoghen is geen quijt schelden.

Domine. Mijn Heer daer soue vreden toe hebben / om haer te bedanken / alse pou pou gelt gaben / maer ick kender soo veel die al lange t' huys gheweet hebben / en sy hebben noch niet een duyt ghekeuzghen / en ick breec van uwtent-woeghen datje niet beter varen sult als de andere / want de Bewinthebbers teghenwoordich niets en betalen / jae selfs die haer Verminghen of lijfrenten ghedaen hebben / konnen hier inresten niet kuyghen / al basten sy daer naer / jae de Weduwen die haer Mans en kinderen in haer dienst verlozen hebben / die latense loopen dat schanden is / en treckent haer niets aen / t' welck de ghemeente seer verbittert / dat al wilde men weder volck daer heeten senden / qualijck remant daer weder nae toe sal willen / terwylen dese klachten t' gheheele Landt deuz loopen / dat men de Luyden met sulcke valsche reeckeninge t' huys sendt / die mijn Heer Schade selfs niet verstaen kan / al sijnse noch soo wel tot haer hoordeel ghemaecht / mede staet te breezen / dat soo haest de Portogyle Bloot die nu ghereet lept om alle daeghen t' sepl te gaen / die daer ghekomen sal sijn / dat het Kefif het op gheben sal / soo is te breezen soo al dat Volck t' huys komt / en dattense niet datelyck betaelt werden / dat het licht eenighe Bewinthebbers t' leue mocht kosten / en andere op roeren meer / t' welck Godt behoeden wil.

Coopman. Vrienden dat breec ick gock / dat soo het Volck op de Angolische maniere t' huys souden komen / met gheslote Reeckeninghe / dat het niet ghenoechelijck dooz de Bewinthebbers soude sijn / want ick niet weet waer de betalinge van daen soude komen / alsoo de Compagnie in langhen tijt geen retouren heeft ghekeuzghen dooz al het geene sy daer naer toe hebben ghesonden / en teghenwoordich is haer credijt soo kranck als het mach / soo dat het al quaet Bewinthebber te sijn is / al ist dat hy noch soo eerlijcken man is / soo sal hy suspekct ofte sijn lijf qualijck secker sijn / soo al dat Volck t' huys komt / t' gaet hoe het wil / t' sal een buyl huys maecten / en ick weet niet hoe sy t' stellen konnen / om het te redresseren het werck is soo berbrodt / en soo berwert / dat het niet in sijn fatsoen te brenghen is / recht upt ghesep
daer

daer is geen helpen aen / daerom soo segg ick noch mijns dunckens / dat het best waer hoe eer hoe beeter / eer het te laet wert / dat de Bewinthebbers den Ambassadeur goede conditie souden voor stellen / en laten het Portugozium haren / en laten die regeeren / die daer beter verstant van hebben als wy / en beter proffijt daer by weten te doen / want ick niet kan gheloven / al doen wy daer noch soo veel kosten toe dattet ons soo veel proffijt sal renderen / als het de Portogysen doen sal / alsoo wy daer niet in gheloven / maer onse bezuyten sijnt wel ghehoer ghewoorden / en onse haebe Officieren en Soldaten mer de / 't welck ick het grootste verlies reechen.

Domine. Monsieur en vriend / 't geene D. T. proponceert is wel goet / en 't sou wel het profytelijckste sijn / als 't niet fatsoen gheschieden konde / maer het is een materie van staet / om het den Ambassadeur aen te presentieren / dat sullen de Bewinthebbers niet doen / maer sullen op sijn beloop laten slaen / en de garnisoenen al soetjens uyt de hant boeden / tot dat het met Brasilie gaet ghelijck het met Angola , ofte St. Thomé ghegaen is / 't welck niemant te kopen is als de Bewinthebbers , die heel wel wisten dat soo de Portogysen Angola , ofte St. Thomé eens quamen aen te tasten / ghenoech verlozen waren / 't geene haer van tijt tot tijt ghenoech gheadviseert is gheweest / sod dat de Bewinthebbers int minste niet te beklaghen sijn / maer ick beklaech de participanten / weduwen en weesen / die daer ten hoochsten by ghetrefteert sijn.

Officier. Domine ick verstaec heel wel watje meent / al segge 't niet / pou meninghe is dat al gaet de Compagnie te niet / dat de Bewinthebbers , al verliesen sy de naem van Bewinthebbers , noch eben wel rijcke Coophuyden sullen bliuen / en haer schade met de naem van Bewinthebbers , te ghelijck wel vergheten sullen / maer ghelijck ghy seght / weduwen en weesen / en particuliere ghetrefteerde / sijn te beklaghen / en waer ick betaelt ick niet souden sozghen / en al wilde de Compagnie ofte Staten weder een vloot daerwaers senden / soo wil ick wel sweeren / dat ik niemant inde weech sal sijn / ghelijck ick gheloof vanden Branden meede doen sal / maer Colonel Haultijn wilber met macht weer naer toe / als hy in Schop sijn plaets mach commanderen / en waerom Haultijn anders soude 't huys ghekomen sijn / kan ick niet bedencken / alsoo sijn Regiment noch compleet by de andere Regementen te seggen is / dat mach by sijn Soldaten en eppen boeten danck weten / want in sulcken gelegentheit / een paer boeten twee paer handen waerdich sijn.

Coopman. 't schijnt Vrienden datje de moet verlozen geeft / en nae D. T. segghen soo ist te laet om de Compagnie weder op de been te helpen / en onse beklaecht / wat helpt ons dat / daer sijn wy niet van verbeterd / noch het doet tot de saeck niet / men had die groote fouten in tijts moeten boozhadmen / doen het noch te remedieren was / en sulcke misbruycken ghestrafte te hebben / was de Justicie blind / ofte dat die daer niet achter konde komen / 't schijnt dat de Predicanten niet ignozant waren van dese grobe fouten / waerom hebben sy die niet bestraf / soo wel inde Regeerders als inde Gemeente / ofte 't selve de Bewinthebbers , ofte haer Hoogh Moghende in tijts bekend gemacckt / die 't selve wel souden boozghekomen hebben / dan 't schijnt dat het nu te laet is / derhalven soo konnen de Predicanten haer niet excuseren booz

Godt

Godt noch de menschen / alsoo het haer ampt is / sulchs soo wel inde obern heden als inde gemeente te bestraffen.

Domine. Onder cozzectie Monsieur 't is beyde haer Hoogh Moghende ende de Compagnie ghenoech bekent ghemaeckt / niet alleen de fouten/maer de Persoonen selfs die hier vande oorzaeck sijn/als de Hooge Raden die t' huys ghekomen sijn / de Heer van Ceulen , Bas , Bullstraeten , Hamel , en wat woeter inghedaen / ofte wat isser inghedaen/in alden tijt datten sp' t' huys sijn gheweest / soo veel als niet metallen / sy hebben haer te rijck ghestolen / dat wist de President van Wijngaerden oock wel / die om een duysent gulden ofte twee vooz sijn particuliere pzooffijt/de Compagnie soo veel hondert duysenden schade heeft ghedaen / dan daer sijnder Godt betert soo veel inden Hago sou ickse al te mael noemen / soo dienden ick wel een heel Register te maecten / doch 't is de ghemeente meer als te veel bekent wat cozzuptie daer om gaen / 't welck wel op een quaed eynde moecht uytloopen/ soo daer niet in versien wert/ en of de Hooge Raden die nu in Brasijl sijn 't beter ghemaeckt hebben als de boozgaende/ sal men best bernemen alsoe t' huys ghekomen sullen sijn/'t moecht ter soo Rechtvaerdich toegaen/ den goede Heer Beaumont sou niet te huys ghekomen sijn / maer dat Landt kan niet lyden dat die de Compagnies welbaert soecken/ daer lange blyben : en het is des Compagnies eyghen schult / hadden sp' Graef Maurits daer ghelaten / ten waer hier noyt toe ghekomen / men ruste niet vooz en aieer sp' hem t' huys hadden / en nu sietmen hoemen ghebaren is / en Monsieur wiltmen nu de Predicanten de schult geben/ dat is van W. L. een groot missstandt / maer datje seyden dat de Hooge Raden / en de Hooghste Officieren noyt sozge en hadden gedraghen / maer dattense de Soldaten haer eyghen wil te veel gaben/niet en dwonghen ter Kercke te gaen / om Godts woort te hoozen/maer ter contrarie soo saeten des Sondaechs de Hoerhuysen vol / ende Kercken waren ledich / tot groot leetwesen vande Predicanten / Ick heb meenich Predicatie ghedaen dat ick geen 20 toe-hoozders ghesadt hebbe / en hebben de Hooge Raden niet verboden datmen eenighe texten niet en souden Predichen / en eenighe Psalmen / en hebben sp' den Predicant Ascambius niet ghedwonghen op stoel sijn boozighe Predicatie te recanteeren / vooz de gansche Gemeente / en nu soo schandelyck t' huys ghesonden / soo dat de Predicanten soo wel als de Portogysen 't Jockt swaer ghenoech halt / en of men de Predicanten de schult geeft / en of men de Portogysen nu vooz berraders schelt / 't is al eben veel / die de oorzaeck han 't gansche werck sijn is ghenoech bekent / latense die straffen tot een Exempel / op dat sulche Godlose tirannie ober ons eyghen Patie / en Compagnies dieverie mochte vooz ghekomen werden / en of men de Lupden hier wilt doen gheloben dat de Portogysen ons Wolck soo qualijck ghetraecteert hebben / soo kan dit de werelt soo niet verblinden / ofte een peder weet wel beter / dat sou eben en alleens sijn ghelijck of de Spangiaert een Martelaers Boeck wouden laten drucken / hoe de Hollanders en Zeculwen haer hier ghetiranniseert hebben / soo doen wy vande Brasilsche Portogysen , wy sijn in haer Landt ghekomen met gheweit van wapenen / haer Sreeden en Kercken uyt gheplondert / en veele duysenden van menschen doot gheslaghen / tot dat de Portogysen sijn ghenootsaecht gheworden / haer onder onse Regheringhe en bescherminghe te begheben /

begheben / ghelijck sy gheweest sijn soo lange sijn Exceclencie Graef Mauris daer geregeert heeft / maer soo haest en is sijn Excellencie niet wech geveest / ofte de Hooge Raden hebben de Portogysen het Zoek soo onberdzaeghlijck gemaecht / dat het niet alleen de Portogysen, maer zelfs Godt verdrootten heeft / en wy komen niet ontkennen / maer weten wel dat Godes straffen rechtbaerdich sijn / en dat Godt ons dat Landt maer Conditionaliter te besitten ghegheven hadde.

Mits dat wy de Heydenen met een goetd leven booz gaen souden / en op de rechte wech brenghen van Godt te leren kennen / en sijn gheboden te onderhouden / sonder die te buyten te gaen / eben also gaf Godt het Landt van Canaan aen Israell te besitten / mits Conditie datten sy haer niet en souden besondighen aen de Goden / ofte dochteren der Heydenen / maer dat sy hem alleen souden dienen sonder syne gheboden te overtreden / ofte dat hyse weder wilde wy-roepen van al het gene hy haer te besitten ghegheven hadde / op die selve conditie hadde Godt ons in Brasijl ghebracht / maer wy hebben de sonden ende de Rijckdommen des Landts meer gheert als het ghebodt Godes / niet alleen dat ons volck met de Portogysen Vrouwen en Dochteren / maer zelfs met Pegerinnen / Molatinnen / jae zelfs met de Brasiliaensehe en Capovers Wyven haer op 't hoochst hebben te buyten ghegaen. Soo dat wy dooz onse grouwelijcke sonde de rechtbaerdige straffe op ons gheladen hebben / en nu neemen wy dit booz een excusie / om de gemeente te doen gheloben dat wy een rechtbaerdighe saeck hebben / segghende / de Portogysen sijn rebellighe verraders / en sy hebben ons volck daer soo grouwelijck ghetranitseert / daer nochtans het contrarie de gheheele werelt bekennt is / en datten sy / daer in ons behoorden de hant te bieden / om met geweld de Koninck van Portogael te dwinghen onse wil te doen / ofte ten minsten ons behoorden te doen restituieren het Hollandtsehe Brasijl, Angola, Sr. Thomé, mit saders alle onse geleden schade te vergoeden / ofte dat de Ed. Moog; tot herstellinghe vande Compagnie dadelijck den Koninck behoorden den Oorlooch aen te doen / dan haer Ed. Mooghende sijn wyser / dan soude de Koninck van Spangien met meerder recht moghen segghen dat wy rebellighe verraders waren / alsoo hy onse Souvereyne Koninck was / en wy syne rechte Onderdanen / die heel min recht hadden om de waepenen teghens haren Koninck inde handt te neemen / daer en teghens de Portogysen in Brasijl, Angola, Sr. Thomé, maer by een particuliere Compagnie gheconquesteert sijn gheweest / de gemeene staet niet raechende de Ed. Hoogh Moog. weten wel / dat wy tot onse defencie teghens Spangien gheropen hebben / Engelandt / Brantsehe / en alle Christen Natie / en wy willen den Koninck van Portogael, daer wy mede in Aliancie sijn / dreyghen den Oorlooch aen te doen / om dat hy sijn eyghen Natie en Onderdanen / aende andere syde vande Lieme / tegens de Compagnie schijnt de handt te bieden / 't welck soo hy het niet en dede / soo souden de Brasilische Portogysen doen ghelijck wy ghedaen hebben / en versoeken Engelandt / ofte Brantsehe / ofte eenich ander Christen Koninck tot haer bescherminghe / die dat alsoo garen souden doen als Portogael, en dan souden de Brasilische Portogysen van Portogael afghesneden werden / ghelijck wy teghenwoordich van Spangien sijn / en souden dan haer Ed. Hoogh Mooghende,

ghende , Engelandt ofte Brankerghck oock ghehouden sijn den Oorlogh aen te doen / soo een van dese twee rijcken Brasijl wilde mantereeren teghens de Compagnie , ick gheloof neen.

Officier. Ick had niet gemeent ons discouys soo verde te uzeren / **Do- mine 't gene D. L.** ghealligeert heeft / seer deftich is / tot Justificatie bande Brasilsche Portogysen , soo in en salt schaedelijck sijn booz de Compagnie , die om de waerheyt te segghen / daer selfs oorfaeck van sijn / dat haer dienaers ghenootfaecht werden haer ongeluck te propheteeren / al hoe wel het mijn leedt is / en souden wy daer in treden om alle quade ghebreecten soo bande Hooge Raden / als bande Chrijghs Raedt / booz den dach te haelen / soo hadden wy wel drie daghen werck / daer is Pieter van Geel , die acht Jaeren Commissaris bande Equipage is gheweest / en de Compagnies soo trouwelijck ghedient heeft / en Krijn Alderck Houte-Pijl , ghewesene Charger Generael / die lupden souden oock wat komen segghen / en wat Compagnie Dieben heeft men in die lupden haer plaetsen gheselt / in de Commissaris van Geel sijn plaets / is Pieter Duynkercker , die 27000 guld. van sijn boozighe dienst aende Compagnie ten achteren is / en in de Chargers plaets / Elbert Chrispijnsen , die 46666 gulden van sijn boozighe dienst aende Compagnie ten achteren is / die sijn boecken berzande tot betalinghe van de Compagnie , die geeft men nu occasie (soo sy haer les nu beeter gheleert hebben) om haer selfs rijck te steelen / en de Compagnie met haer epgghen te betalen / en dit sullen dan goede dienaers sijn gheweest bande Compagnie , om datten sy swyghen sullen van anderen / dan Elbert Chrispijnsen , en Duynkerckers dieberypen sijn al te veel bekent / om die te herschoonen / en onse Secretarius Lermont , Raecken-Meester Generael / is soo rijck dat hy bande Compagnies middelen Hupsen en Hof-stede bout / en wat Mijn Heer van Goch in factorie doet / als mede Mijn Heer Haecks , weten sy selfs best / en sullen oock eens moeten verantwoerden.

En nu de Compagnie booz haer epgghen dienaers arm ghestoolen sijn / en booz haer quaed beleyt het spit inde affen ghewent hebben / soo dat het onno- ghelijck te herstellen is / nu wilt men het de Ed : Moghende inde hant stecken / om de ghemeene middelen daer aen te consumeeren / en al waert datten haer Ed : Moghende 't hy der handt naemen / soo salt even veel sijn / want het is een gronde loose put / en machtych al Hollands middelen te consumeeren / soo wy die daer aen wilde te kosten legghen / en of de Compagnie reeckent dat de Portogys haer veronghelijck / en groote schaede ghedaen hebben / dat is niet-met-al / de Portogysen ter contracie hebben grooter schaede by de Compagnie gheleden / de Portogysen en hebben noyt de Compagnie , ofte onse natie soecken te be-oorlogghen / ofte te beschaedighen / maer de Compagnie is tot dien eynde op gherecht om in Welt-Indie den Koninck van Spangien alle af bzeuck te doen / en sy hebben het averechs ghebat / en de Portogys sou 't hebben moeten ontfelden / die doen ter tijt onder het Spaensche Jock geban- ghen saten / wy ontnament den Spanjaert , die daer gheen epgghendom en had / meer als sijn Garnisoenen / om de Portogysen te dwinghen / en onder te houden / wy ontlasten de Portogys van een houte Jock / en wy leggender

gheschied / en soo is de Heer Gyseling los gheraecht / met des Compagnies
schaede / dit is de eenighe oorzaeck datmen daer nae met de meeste macht
mosten naer de Bahia gaen / 't welck het deffem wel twaelf maenden berach-
tert heeft / en onder tusschen wierden wy alle daghen swaeker / jae ick sou wel
dunben segghen dat / dat het berlies hande gheheele Compagnie is / de Ed :
Moghende ghelievent naerder te examijneeren / en sullent bebinden alsoo waer-
sichtich te sijn / nu daert wel.

Domine. Ick stae beriset / en weet niet wat ick segghen sal / Adieu.

F I N I S.

Met recht mogen de Brasiliſche Portogyſen ſeggen,

Godt ſal ons verloffen van 't Hollandtſche Jock ſoo ſwaer,
't Welck ons heeft onder-druckt ſeer naer vijf-en-twintigh
Jaer :

Ghelijck Iſraël uyt Egipt is gheleyt door Godes kracht,
Soo heeft ons Godt tot ons voorighe vryheyt ghebracht.
Om dat d' Hollanders rijkdom voor haer God hebben ge-eert,
Soo heeft Godt al haer werck tot niet ghekeert.
E door het vergieten van ſoo veel onnoſel bloedt,
Heeft hy gheſtooten al haer regeeringhe met de voet.
Voor onſe verloffinghe zy prys, en eer, Godt Almachtich,
Die ons heeft vry gemaect door zijn rechter-hant krachtich,

BRASILIANA DIGITAL

ORIENTAÇÕES PARA O USO

Esta é uma cópia digital de um documento (ou parte dele) que pertence a um dos acervos que participam do projeto BRASILIANA USP. Trata-se de uma referência, a mais fiel possível, a um documento original. Neste sentido, procuramos manter a integridade e a autenticidade da fonte, não realizando alterações no ambiente digital - com exceção de ajustes de cor, contraste e definição.

1. Você apenas deve utilizar esta obra para fins não comerciais. Os livros, textos e imagens que publicamos na Brasiliiana Digital são todos de domínio público, no entanto, é proibido o uso comercial das nossas imagens.

2. Atribuição. Quando utilizar este documento em outro contexto, você deve dar crédito ao autor (ou autores), à Brasiliiana Digital e ao acervo original, da forma como aparece na ficha catalográfica (metadados) do repositório digital. Pedimos que você não republique este conteúdo na rede mundial de computadores (internet) sem a nossa expressa autorização.

3. Direitos do autor. No Brasil, os direitos do autor são regulados pela Lei n.º 9.610, de 19 de Fevereiro de 1998. Os direitos do autor estão também respaldados na Convenção de Berna, de 1971. Sabemos das dificuldades existentes para a verificação se um obra realmente encontra-se em domínio público. Neste sentido, se você acreditar que algum documento publicado na Brasiliiana Digital esteja violando direitos autorais de tradução, versão, exibição, reprodução ou quaisquer outros, solicitamos que nos informe imediatamente (brasiliiana@usp.br).